

Oprettelse af Missions- og Handelsstation ved Angmagsalik 1894

Af Aksel Mikkelsen

I familiens eje findes et håndskrevet hefte med titlen »Kladde Dagbog for *Hvidbjørnen*« med den viste fotografiske gengivelse af koncept til en indberetning til »Directoratet« med titlen: »Oprettelsen af Mission og Handelsstationen Angmagsalik«, skrevet af Gustav Holm på skruebarken »Hvidbjørnen« i september 1894.

Der redegøres i indberetningen for »Hvidbjørnens« tredje rejse i 1894 til Østgrønland, hvor ovennævnte oprettelse af Mission og Handelsstation fandt sted.

Forhistorien er, at Gustav Holm som leder af den såkaldte konebådsekspedition i august 1884 som den første europæer kom til Ammassalikdistriktet fra Syd-Vest Grønland, hvilket blev fejret i Ammassalik for 10 år siden. Han overvintrede på øen Tasiusarsuk ca. 15 km nord for det nuværende Tassilaq.

Ved afrejsen derfra i juni 1885 lovede han snarest at komme tilbage for bl.a. at prøve på at afhjælpe de trange kår, som befolkningen levede under.

Det daværende »Directorat« var – som en værdig repræsentant for den se-

ner Grønlandsadministrationen – ikke hurtigtarbejdende, og der skulle gå hele 9 år før det lykkedes Gustav Holm at kunne indfri sit løfte til befolkningen.

Der var således mange vanskeligheder og dermed forsinkelser, der skulle overvindes, bl.a. skulle der findes og uddannes en missionær, der også gerne skulle kunne lidt grønlandsk.

Det var en barsk ventetid for befolkningen i Ammassalik. Ved Gustav Holms afrejse i 1885 var der 413 personer i området – ved tilbagekomsten i 1894 var 243 tilbage. Ca. 100 personer havde således opgivet håbet og var rejst ned ad kysten imod Syd-vest Grønland. Mange af disse folk vendte dog tilbage, da det rygtedes, at handelsstationen var oprettet.

I tiden mellem Gustav Holms første og andet besøg havde befolkningen i

Aksel Mikkelsen, civilingeniør, født 1916, har i sin fars, Ejnar Mikkelsens, efterladte papirer fundet denne kladde til en dagbog. (Om Ejnar Mikkelsen se også tidsskriftet Grønland nr. 7-8 1993).

Kunstneren Carl Rasmussens maleri af »Hvidbjørnen« på vej ind til Godthåb 1891.

Ammassalik kun nogle enkelte gange haft kontakt med omverdenen. I 1892 kom således den danske daværende løjtnant Ryder med polarskibet »Hekla« til Ammassalik og meddelte, at handelsstationen ville blive oprettet i 1894, og han opfordrede befolkningen til at holde ud og til at indsamle og behandle diverse skind indtil da.

Besætningen på »Hekla« var imidlertid delvis norsk. De benyttede sig af hvad de havde hørt, og de fik udrustet en privat norsk handel ekspedition til Ammassalik i 1893 med skibet »Ino«, hvor de opkøbte alt hvad der var indsamlet til den kommende danske handelsstation – bl.a. 60 isbjørneskind.

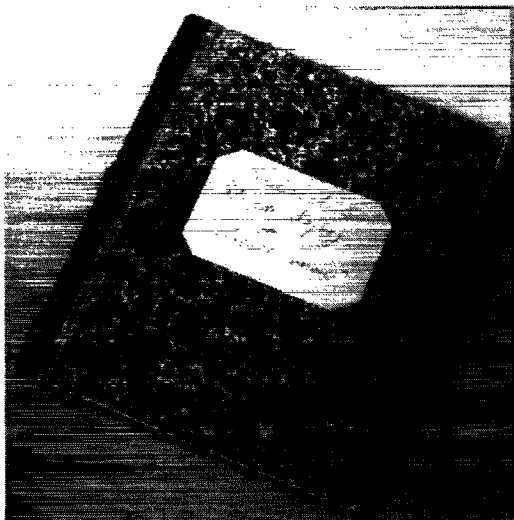
Hvad Ammassaliks befolkning fik ud af denne handel vides ikke, men Gustav Holms indberetning nævner, at »Grøn-

lændernes udseende er meget forandret fra min ankomst til Angmagsalik for 10 år siden. Største parten af dem er nu forsynede med europæiske klædningsstykker, der oftest var fuldstændige Pjalter.«

Gustav Holm havde under overvintringen 1884-85 undersøgt og udpeget området for den bedste beliggenhed af den kommende Handelsstation.

Den 26. august 1894 ankom Gustav Holm med »Hvidbjørnen« til området. Det er sjældent, at man om en by kan sige når og af hvem den er grundlagt, men af dette papir fremgår det, at Tassilaq blev grundlagt den 26/8-1894 af Gustav Holm.

Den 27/8 begyndte udlosningen i Tassilak da »Havnen er god, Losning og Ladning forholdsvis let undtagen ved lavvande, en Laxeelv findes tæt ved Sta-

tionen, større Sletter og jævnt Terræn findes tæt ved, Vegetationen er frodig og Beliggenheden er smuk. Et Grøn-lænderhus tæt ved Stationen vil blive beboet i Vinter.«

»Hvidbjørnen« afgik den 5/9-1894 efter at være udlosset og materialerne sikret i land.

Johan Pedersen »Ujuat« var med på konebådsekspeditionen i 1884-85, og han besøgte igen Ammassalik området i 1892 med Ryder. Han forblev deroppe som handelsbestyrer i 20 år, og under hans rolige og kyndige ledelse kom der atter trivsel og udvikling til Ammassalik.

På hjemrejsen noterede Gustav Holm i sin kladdedagbog at have passeret skibet »Fox II« – lidet anende at dette skib 30 år efter skulle være med til at kolonisere Scoresbysund området under hans svigersøn Ejnar Mikkelsens ledelse, og året efter under navnet »Gustav

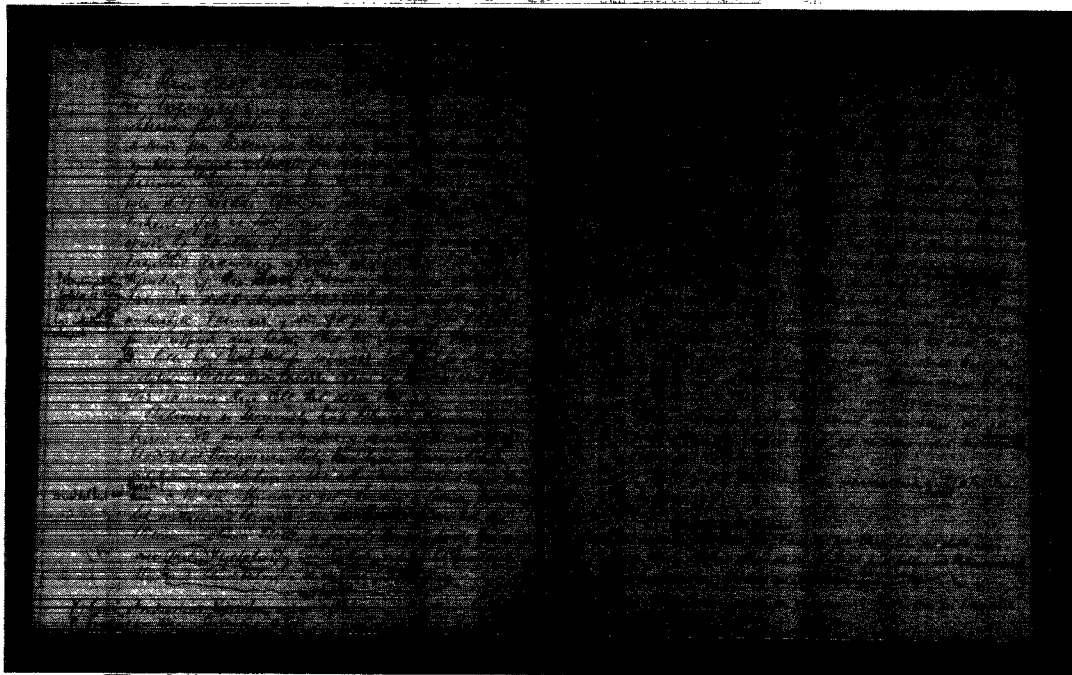
Holm« bringe 70 Ammassalikkere til Scoresbysund.

Gustav Holms koncept til en indberetning til Direktoratet:

3die Reise (20) Oprettelse af Mission og Handel-Station ved Angmagsalik

Afreiste fra Kjøbenhavn d. 11 August kl 2 1/2 EM., men ankred paa Helsingørs Rhed paa Grund af stiv NV-kuling. Afreiste fra Helsingør d. 13 kl 8 FM. og passerede Skagen næste Dag kl 9 1/4 FM. Passerede Fair Isle d. 17 kl 8 EM. Efter en jævn god Reise over Atlanterhavet, fik vi Taage i Danmarks Strædet. Traf spredt Is 20 Mil fra Land. Holdt gaaende smaat i tæt Taage dels ved Grændsen af og dels igjennem spredt Is i 2 Dage hvorefter vi fik Kjending af Kap Dan og ankom i tæt Taage til Tasinsak d. 26. August kl 3 EM. Angmagsalikere fortalte, at Storisen allerede var gaaet bort d. 16 August. Den paafølgende Dag undersøgtes Tasinsak og den Øst for liggende Fjord Sarfarkajek for at udfinde den bedste plads til Anlæg af Stationen. Den lille Bugt, hvori Nordenskiold ankred i 1883 med Sofie, Tasinsak, tæt Vest for deres Indløb, valgtes. Stedets grønlandske Navn er Kaporniaket Kildlit. Gik samme Dags EM til dette sted.

Stationen er temmelig høit beliggende. Vaaningshuset ligger c. 80' over Havets Overflade og samme Sted er der Plads til at Bestyrerens Bolig kan ligge. Missionsboligen vil komme til at ligge c. 100' o.H. Proviantskuret ligger derimod umiddelbart ved Skrænten i C. 12' o.H. Havnen er god, Losning og Lading forholdsvis let, undtagen ved Lavvande; en Laxeelv findes tæt ved Statio-

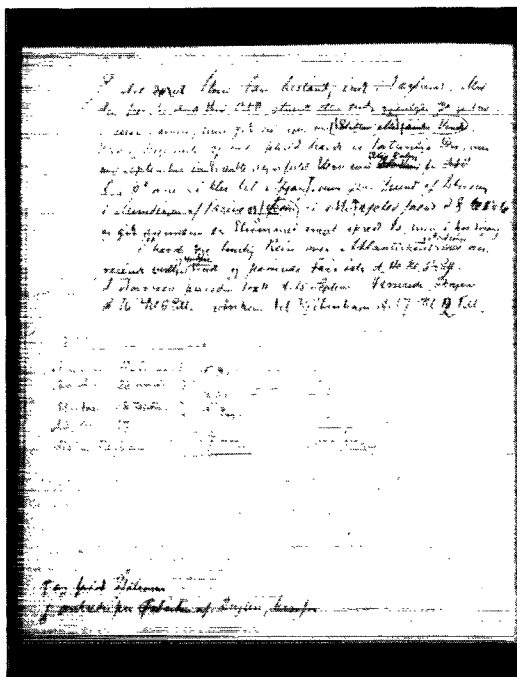

nen, større Sletter og jævnt Terrain findes tæt ved, Vegetationen er frodig og Beliggenheden smuk. Forskiel paa Høi- og Lavvande c. 9 Fod. Et Grønlænderhus tæt ved Stationen vil blive beboet i Vinter.

Mange Grønlændere saavel fra Angmagsalik-Fjorden som fra Sermilik besøgte Pladsen, medens vi vare der. Grønlændernes Udseende i Klædedragt er meget forandret siden min Ankomst til Angmagsalik for 10 Aar siden. Største Part af dem ere nu forsynede med europæiske Klædningsstykker, der oftest være fuldstændige Pjalter. De fleste ere blevne forsynede med disse Klædningsstykker i det europæiske fra et Skib, der har overvintret deroppe – (*overstreget*. > Ifølge Grønlændernes Beretning Ifjor Efteraar kom en (Brig) Skonnert med 9

Mands Besætning, der var fuldstændig indrettet som Handelsexpedition, her til Angmagsalik. Efter at have vildet handle afreiste den atter, men paa Grund af Stille og stærk Strøm vendte den om og overvintrede ved Kulusuk tæt ved Kap Dan. Dette Skib indkjøbte c. 60 Bjørneskind for uden Ræveskind, Sælskin, etnografisk Samling, andre Sager, saa der for Øieblikket kun findes ganske faae som vare samlede i de sidstforløbne Aar til Stationen. Kaptainen fra Skibet havde sagt, at han vilde komme tilbage for at handle næste Aar. <: *overstreget*) Jeg har indsendt særlig beretning om dette skib.

Fra den 27 August til d. 5 September lossedes Hvidbjørnens Proviant, Skuret reistes og Provianten henstuedes i det. Alle Materialerne til det foreløbige Be-

boelseshus bares op til dette Plads, Huset reistes og kom under Tag. Alle Gjenstande der skulde have Plads i dette Hus, hensattes i Telte. Materialerne til det permanente Hus tildækkedes med Presenninger og Seil. De største Tømmer bares op paa Pladsen, hvor det skulde reises. Kul, Mursten og Brænde samt andre Sager, der ikke vilde tage nogen

Skade af at være i det Fri hensattes tæt ved Stranden.

Skibet indtog Stenballast der repræsenterede c. 250 Fade Tran og fyldte Vand. Matros Søren Nielsen afmønstredes fra Skibet for at forblive ved Stationen istedetfor Skibstømrer Frederiksen, der efter eget Ønske er reist hjem.

En Del Storis laae bestandig inde i Tasinsak. Med den fremherskende Vind ONO, stuedes den endog gjentagne Gange ind i selve Havnen, men gik ud igjen ved andre Vinde eller Stille. Under Begyndelsen af vort Ophold havde vi fortrinligt Veir, men med September indrandte regnfuldt Veir med stiv Kuling fra ONO. Den 6^e vare vi klar til Afgang og forlod Stationen, men paa Grund af Ishindring i Munden af Tasinsak ankredes paa Østsiden af Bugten, hvorfra vi ikke kom afsted førend d 8 kl 8 1/2 og gik igjennem en Strimmel meget spredt Is, men i høi Søgang.

Vi havde en hurtig Reise over Atlanterhavet og Nordsøen med overveiende vestlige og nordlige Vinde og passerede Fair Isle d. 14 kl. 6 1/2 EM. I Nordsøen praiedes Fox II d. 15 September. Passerede Skagen d. 16 kl 6 EM. Ankomst til Kjøbenhavn d. 17 kl. 2 FM.

Kbhvn – Angmagsalik:

Afg. Kbhvn	11 August	15 Dage	-	3 Dage	=	12
Ank. Angm	26 August	13 Dage	-	5 Dage	=	8
Afg. Angm	8 September	9 Dage				9
Ank. Kbhvn	17 September					
Hele Rejsen		37 Dage				29 Dage